

Lahtasen virkistysmetsän hoito- ja käyttö- suunnitelma 2009 - 2018

Lahtasen virkistysmetsän hoito- ja käyttö- suunnitelma 2009–2018

Heidi Kontiokari

27.08.2008

METSÄHALLITUS

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 SUUNNITELMAN TAVOITTEET	8
3 SUUNNITELMA-ALUEEN KUVAUS	9
3.1 SIJAINTI JA MAANKÄYTTÖ	9
3.2 KAAVOITUS	10
3.3 VESISTÖT	10
3.4 MAASTO	10
3.5 METSÄT	11
3.6 LUONTO- JA KULTTUURIARVOT	13
4 VIRKISTYSKÄYTTÖ	14
4.1 RETKEILY JA PALVELURAKENTEET	14
4.1.1 Palvelurakenteiden huolto ja kehittämistarpeet	15
4.2 KALASTUS JA KALAVESIEN HOITO	16
4.2.1 Virkistyskalastusalueen hoito ja käyttö suunnitelmakaudella	16
4.3 METSÄSTYS JA RIISTANHOITO	16
4.4. LIIKKUMINEN JA MAASTOLIIKENNE	17
4.5 MUU VIRKISTYSKÄYTTÖ	17
5 METSÄTALOUS JA METSIEN KÄSITTELY	19
5.1 METSIEN KÄSITTELY SUUNNITELMAKAUDELLA	19
5.1.1 Hakkuu- ja käsittelytavat	20
5.2 KÄSITTELYN ALUEJAKO	21
5.2.1 Matkailumetsä	21
5.2.2 Retkeilymetsä	22
5.2.3 Toiminnan ulkopuoliset alueet	22
5.3 TOIMENPIDESUUNNITTELU	23
6 LUONNON- JA YMPÄRISTÖNSUOJELU	24
7 HALLINNAN JA HOIDON JÄRJESTÄMINEN	25
8 YHTEISTYÖ	25
9 SUUNNITELMAN SEURANTA	26
KIRJALLISUUS	27
KARTAT	
Kartta 1 Metsien kehitysluokat	28
Kartta 2 Virkistyskäytön reitit ja rakenteet	29
Kartta 3 Retkeily- ja matkailumetsät	30
Kartta 4 Metsien käsittely	31

1 JOHDANTO

Laahtasen virkistysmetsä on Ristijärven kunnassa sijaitseva virkistyskalastukseen ja retkeilyyn tarkoitettu alue. Virkistysmetsä rakentuu Laahtasen järven ja sitä kiertävän polun ympärille. Alue on ollut Metsähallituksen virkistyskalastusalueita 1980-luvun lopusta lähtien. Laahtasen alueen maisema- ja virkistysarvojen perusteella alueelle perustettiin v. 1994 Metsähallituksen omalla päätöksellä Laahtasen luonnonhoitometsä, joka muutettiin virkistysmetsäksi 1990-luvun lopussa. Metsähallituksen metsätalousalueille perustamat virkistysmetsät ovat ensisijaisesti virkistystarkoituksiin varattuja, usein maisemallisesti erikoisia alueita, joiden hoidossa tulee korostetusti ottaa huomioon virkistyskäyttöä tukevien luonnonpiirteiden säilyminen.

Metsähallituksen suunnitteluperiaatteiden mukaan virkistyskäytön erityisalueille laaditaan tarvittaessa alueen luonteeseen sopiva hoito- ja käyttösuunnitelma, joka ohjaa alueella tapahtuvaa toimintaa ja sen kehittämistä. Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisesta on päätetty Metsähallituksen Metsien käytön Kainuun aluetiimin kokouksessa 14.11.2005. Alueelle ei ole aiemmin laadittu hoito- ja käyttösuunnitelmaa.

Suunnitelman tausta-aineistona on käytetty Metsähallituksen paikkatietojärjestelmää (SutiGis), jonka sisältämiä virkistysmetsää koskevia tietoja tarkennettiin ennen suunnitelman laatimista. Suunnitelman laadinnassa on hyödynnetty Luva-Ristijärvi alue-ekologista suunnitelmaa, Kainuun luonnonvarasuunnitelmaa, Laahtasen palvelurakenteiden kunnostussuunnitelmaa sekä alueen aikaisemmasta hoidosta ja käytöstä saatua tietoa. Lisäksi suunnitelman laadinnassa on hyödynnetty alueellisia selvityksiä arvokkaista pohjavesi- ja harjualueista sekä kaavakarttoja ja -selostuksia.

Hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisen yhteydessä virkistysmetsän rajausta tarkistettiin ja muutettiin virkistystarkoitusta paremmin vastaavaksi. Rajaukseen lisättiin luoteessa sijaitseva alue (4 ha), joka polun ja palvelurakenteiden läheisen sijainnin vuoksi edellyttää maiseman ja virkistyskäytön erityistä huomioon ottamista metsien käsittelyssä. Toisaalta rajauksesta poistettiin Ristijärvi-Sotkamo -tien itäpuolella erillään sijaitseva alue (1 ha), jonka kuulumista virkistysmetsään ei nähty tarpeelliseksi. Myös metsiköiden kuviointiin tehtiin tarpeellisia pieniä korjauksia. Muutosten seurauksena virkistysmetsän kokonaispinta-ala kasvoi n. 3 ha.

Hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen aloitettiin keväällä 2008 ja se koskee vuosia 2009–2018. Suunnitelman on kirjoittanut suunnittelija Heidi Kontiokari Metsähallituksen metsätaloudesta. Suunnitelman laatimiseen ovat lisäksi osallistuneet tiimiesimies Vesa Härkönen ja ympäristöasiantuntija Ari Holappa. Virkistyskäyttöosion laatimiseen ovat luontopalveluista osallistuneet Sauli Parviainen, Kerttu Härkönen, Kari Sarajärvi sekä Heikki Väyrynen. Myös yleisöä ja sidosryhmiä on osallistettu suunnitelman laatimisessa. Suunnitelman kuvat on ottanut Heidi Kontiokari ja kartat laatinut Tarja Wallenius Metsähallituksesta.

2 SUUNNITELMAN TAVOITTEET

Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteena on sovittaa yhteen Lahtasen virkistysmetsän alueen eri käyttömuotoja (virkistyskäyttö, matkailu, metsätalous) ja niiden tavoitteita. Suunnitelman pää tavoitteena on ohjata virkistysmetsän hoitoa ja käyttöä siten, että ne eivät vaaranna virkistyskäytön toimintaedellytyksiä ja luonnon monimuotoisuutta. Tarkoituksena on mm. määritellä, kuinka alueen metsiä voidaan käsitellä säilyttäen samalla alueen virkistyskäyttöä tukevat luonteenpiirteet. Metsien käsittelyssä tavoitteena on myös virkistysympäristön parantaminen.

Tässä suunnitelmassa kuvataan alueen hoidon ja käytön päälinjat seuraavaksi 10-vuotiskaudeksi. Yksityiskohtaisia toimenpidesuunnitelmia tai hakkuulaskelmia ei suunnitelmassa tehdä, vaan mm. metsikkökohtaiset käsittelyehdotukset ja palvelurakenteiden kunnostussuunnitelmat annetaan erikseen. Jatkossa toimenpidesuunnitelmat laaditaan tämän hoito- ja käyttösuunnitelman linjausten mukaisesti.

3 SUUNNITELMA-ALUEEN KUVAUS

3.1 SIJAINTI JA MAANKÄYTTÖ

Laahtasen virkistysmetsä sijaitsee Ristijärven kunnan kaakkoisosassa, n. 20 kilometrin etäisyydellä kunnan keskustasta Ristijärvi-Sotkamo -tien (no. 888) varrella (kuva 1). Alue rajoittuu lännessä ja etelässä valtion maihin, idässä ja pohjoisessa yksityismaihin.

Kuva 1. Laahtasen virkistysmetsän sijainti. Aineisto: © Metsähallitus 2008, © AffectoFinland Oy, Lupa L5293

Virkistysmetsän kokonaispinta-ala on 130 ha, josta 45 % on puuntuotoskyvyltään metsämaata ja 42 % vesiä (taulukko 1). Kitu- ja joutomaita on yhteensä 10 ha. Loput alueesta on rakennettua maata ja linjoja (yht. 6 ha).

Koko suunnitelma-alue on Metsähallituksen metsätalouden hallinnassa ja se on maankäyttöluokaltaan virkistysmetsää. Virkistysmetsään sisältyy muutamia kohteita, joille Metsähallitus on tehnyt käyttöoikeus- ja vuokrasopimuksia. Alueen koillisosassa sijaitsee n. 4 hehtaarin laajuinen, yksityisen yrittäjän ylläpitämä Laahtasen leirintä- ja lomakylä, jonka vuokrasopimus on voimassa v. 2025 loppuun asti. Virkistysmetsän itäosan läpi kulkee ratsastusreitti, jonka kulkuoikeus on vuokrattu Ristijärven kunnalle (v. 2020 asti). Lisäksi alueelle on yksi sähkölinjasopimus. Pohjoisessa aluetta reunustaa rautatie. Lähimmät asuintalot sijaitsevat reilun kilometrin etäisyydellä virkistysmetsästä.

Taulukko 1. Virkistysmetsän pinta-ala pääryhmittäin.

Pääryhmä	Pinta-ala, ha	%
Metsämaa	59,0	45,3
Kitumaa	3,1	2,4
Joutomaa	7,3	5,6
Rakennettu maa	4,1	3,2
Linjat	1,8	1,4
Vedet	54,7	42,1
Yhteensä	130,1	100

3.2 KAAVOITUS

Ympäristöministeriössä vahvistettavana olevassa Kainuun maakuntakaavassa 2020 (7.5.2007) Lahtasen virkistysmetsän alue on osoitettu virkistysalueeksi (V), jolla on voimassa maankäyttö- ja rakennuslain 33.1 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus. Alueen maankäyttöä suunniteltaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueen virkistyskäytön kehittämiseen sekä luonnon ja ympäristöarvojen säilymiseen. Alueelle saa rakentaa yleistä virkistyskäyttöä varten tarkoitettuja rakennuksia.

Maakuntakaavassa Lahtaskankaan alue on osoitettu myös vedenhankintaan soveltuvaksi pohjavesialueeksi, jossa pohjavesien pilaantumis- ja muuttumisriskejä aiheuttavat toiminnot on sijoitettava riittävän kauas pohjavesialueesta tai suojattava niin, ettei alueen käyttökelpoisuus vedenhankintaan vaarannu.

3.3 VESISTÖT

Lahtasen virkistysmetsä sijaitsee Hyrynsalmen reitin valuma-alueella. Virkistysmetsään sisältyy merkittävänä osana 55 hehtaarin laajuinen järvi Lahtanen. Se on kirkasvetinen ja parhaimmillaan 20 m syvä järvi. Järven rantavyöhykkeet ovat kapeita ja puustoa kasvaa useimmiten rantaan asti. Veden laatu Lahtasessa on hyvä. Lahtasesta alueen vedet kerääntyvät Lahtaspuron kautta Hiisijokeen ja edelleen Iso-Pyhäntä -järven kautta Emäjokeen.

Virkistysmetsän alue on lähes kauttaaltaan vedenhankintaan soveltuvaa pohjavesialuetta (luokka II) lukuun ottamatta Lahtasen järven länsipuolella olevia maa-alueita. Pohjaveden varsinaista muodostumisaluetta ovat järven itäpuoliset alueet (Lahtaskangas).

3.4 MAASTO

Suunnitelma-alueen maisemaa hallitsevat Lahtasen järvi sekä sitä reunustavat avarat mäntykankaat (kuva 2). Järven länsirannalla on myös tiheitä kuusikoita sekä rämeitä ja avosoita. Alueen maastonmuodoissa on erotettavissa jääkauden aikaisia, sulamisvesien aiheuttamia harjumuodostumia. Lahtasen itäpuolella kulkee matalahko luode-kaakko-suuntainen harjuselänne, jonka järvelle päin viettävät länsirinteet ovat pääosin loivia. Alueen kaakkoisosassa maasto on kumpuilevaa, kun taas järven länsipuolella virkistysmetsän maasto on melko tasaista. Suunnitelma-alueen korkeuserot ovatkin pieniä: korkeimmillaan alue on virkistysmetsän itäreunalla sijaitsevilla kumpareilla (n. 190 m mpy) ja matalimmillaan järven rannoilla (n. 170 m mpy).

Valtaosa (78 %) alueen maapinta-alasta on kivennäismaiden metsämaata. Lahtasen alueen harjumuodostelmien maaperä koostuu pääosin lajittuneista maalajeista (hiekkä, sora), mutta alueen län-

siosassa esiintyy myös moreenimaita. Turvemaita on paikallisesti järven länsipuolella yhteensä n. 11 hehtaarin alalla, josta rämettä on 3 ha, korpea 0,4 ha ja nevaa 7 ha. Suoalueet ovat ojittamattomia.

3.5 METSÄT

Virkistysmetsän alue on enimmäkseen hyvin puustoista kangasmetsävaltaista aluetta. Alueen puuston tilavuus metsämaalla on yhteensä n. 10 100 m³. Keskimääräinen puuston määrä metsämaalla on n. 171 m³/ha. Laahtanen on luonteeltaan erämainen alue, vaikka alueen metsiin ovatkin vaikuttaneet monet ihmistoiminnan muodot. Retkeilyn kannalta keskeisillä alueilla on näyttäviä, iäkkäitä metsiköitä, mutta paikoin puusto on myös tiheää tai hieman nuorempaa männikköä. Enimmäkseen alueen puusto on melko hoidettua ja metsiköiden sisällä tasaikäistä ja -rakenteista. Aikaisemman puusukupolven puita virkistysmetsän alueella esiintyy vähän.

Kuva 2. Laahtasen harjuselänteellä vallitsevat avarat ja karut mäntykankaat.

Laahtasen alue on kasvillisuudeltaan varsin karua (taulukko 2). Kasvupaikkatyypeistä alueen metsämailla vallitsevat kuivat ja kuivahkot kankaat (94 %), joista kuivat kankaat keskittyvät pääasiassa alueen itäosaan harjualueelle. Myös virkistysmetsän suoalueet edustavat kasvillisuusluokaltaan pääosin kuivia ja karukkokankaita vastaavia kasvupaikkoja. Tuoreita kankaita on pienialaisesti (4 ha) alueen luoteisosassa. Tätä viljavampia kasvupaikkoja alueella ei esiinny.

Taulukko 2. Metsämaan pinta-ala ja puusto kasvillisuusluokittain.

Kasvillisuusluokka)	Pinta-ala		Puusto	
	ha	%	m ³	%
Tuore kangas	3,8	6,4	509	5,0
Kuivahko kangas	22,2	37,6	4 535	44,9
Kuiva kangas	33,0	55,9	5 053	50,0
Yhteensä	59,0	100	10 097	100

*) turvemaiden viljavuudeltaan vastaavat kasvupaikat

Alueen puuston ikä vaihtelee välillä 0–168 vuotta. Valtaosa (78 %) metsistä on yli 100-vuotiaita ja kuuluu samalla uudistuskypsien metsien luokkaan (taulukko 3, kartta 1). Nuoria ja varttuneita kasvatusmetsiköitä on muutamia (10 %) alueen pohjoisosassa. Taimikoita ja uudistumisvaiheessa olevia metsiä on pienialaisesti alueen kaakkoisosassa ja niiden osuus metsämaan pinta-alasta on 12 %.

Taulukko 3. Metsämaan pinta-ala ja puusto kehitysluokittain.

Kehitysluokka	Pinta-ala		Puusto	
	ha	%	m ³	%
Taimikko	3,5	5,9	17	0,2
Nuori kasvatusmetsä	5,5	9,4	998	9,9
Varttunut kasvatusmetsä	0,3	0,5	32	0,3
Uudistuskypsä metsä	46,3	78,4	9 048	89,6
Uudistumisvaiheessa oleva metsä	3,4	5,8	2	0,0
Yhteensä	59,0	100	10 097	100

Puustoltaan virkistysmetsä on enimmäkseen Ristijärven alueelle ja harjuille tyypillistä mäntyvaltaista aluetta. Jopa 95 % metsämaan pinta-alasta on puhdasta männikköä tai mäntysekametsää (taulukko 4). Mäntysekametsiä esiintyy pääasiassa järven ympäristössä. Kuusikkoa ja kuusisekametsää esiintyy paikallisesti (5 %) Lahtasen länsipuolella. Mäntyvaltaisuuden lisäksi alueen metsiä luonnehtii koivun, kuten muidenkin lehtipuiden vähäisyys. Sekapuuna lehtipuuta kasvaa vähäisiä määriä. Alueen puumäärästä mäntyä on 91 %, kuusta 7 % ja koivua 2 %.

Taulukko 4. Metsämaan puulajivaltaisuus.

Puulajivaltaisuus	Pinta-ala		Puusto	
	ha	%	m ³	%
Puhdas männikkö	48,1	81,6	8 016	79,4
Mäntysekametsä	8,0	13,6	1 490	14,8
Puhdas kuusikko	0,4	0,7	64	0,6
Kuusisekametsä	2,5	4,2	527	5,2
Yhteensä	59,0	100	10 097	100

3.6 LUONTO- JA KULTTUURIARVOT

Suunnitelma-alueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei sijaitse luonnonsuojelualueita tai Natura 2000 -ohjelman kohteita. Lahtasen alue kuului Pohjois-Suomen vanhojen metsien inventointialueisiin v. 1995, mutta inventointiaineiston perusteella alue karsiutui jatkotyöstä. Alueen metsiä on aiemmin käsitelty niin, ettei luonnontilaisia metsiä, iäkkäitä puuyksilöitä eikä merkittäviä lahopuu-esiintymiä juurikaan ole. Lahopuuta esiintyy alueella enimmäkseen vain yksittäisinä maa- ja pystypuina. Alueelta tai sen läheisyydestä ei ole kirjattu myöskään uhanalaisten lajien esiintymiä Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään tai Hertta Eliölajit -järjestelmään.

Lahtasen alue kuuluu Luva-Ristijärvi alue-ekologisen suunnitelman alueeseen. Alue-ekologisen suunnittelun yhteydessä virkistysmetsän alueelle tai sen läheisyyteen ei ole luokiteltu luontokohteita. Hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisen yhteydessä on Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään merkitty aarnimetsiköksi Lapinniemessä sijaitseva vanha metsikkö (3 ha), jossa puusto vaihtelee männiköstä kuusisekametsään ja jossa alkaa esiintyä lahopuuta. Tämä kohde ei tällä hetkellä täytä luonnontilaisen metsikön luonteenpiirteitä, mutta se jätetään metsätaloustoimenpiteiden ulkopuolelle kehittymään luonnontilaiseksi.

Lahtasen alueen harjumetsien luontoarvot liittyvät niiden geomorfologiaan ja maisema-arvoihin. Kainuun Ympäristökeskuksen vuonna 2000 suorittamassa luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaiden harjualueiden kartoituksessa osa Lahtaskankaasta (Ristijärvi-Sotkamo -tien itäpuoli) on luokiteltu alueellisesti arvokkaaksi harjualueeksi, jonka käyttöä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon alueen geologiset ominaispiirteet ja maisema-arvot. Virkistysmetsä ei kuitenkaan sisälly tähän arvokkaaseen harjualueeseen.

Kulttuurikohteista alueella esiintyy useita vanhoja tervahaudan ja hiilimiilun pohjia sekä jatkosodan aikaisia juoksuhautoja. Kulttuurikohteiden kirjaamista paikkatietojärjestelmään on täydennetty hoito- ja käyttösuunnitelman maastotöiden yhteydessä.

4 VIRKISTYSKÄYTTÖ

Laahtasen virkistysmetsä tarjoaa kävijöilleen hyvät virkistysmahdollisuudet. Alue on helposti saavutettavissa läpi vuoden, sillä se sijaitsee aivan maantien varrella. Alueen virkistyskäyttö painottuu kalastukseen, retkeilyyn ja metsästykseseen sekä jokamiehenoikeuksiin perustuviin marjastukseen ja sienestyskseen. Laahtanen ympäristöineen on suosittu Metsähallituksen virkistyskalastusalue, jota kalastajien lisäksi käyttävät mm. ulkoilijat, retkeilijät ja alueella sijaitsevan lomakylän asiakkaat. Järvimaisemissa risteilee polkuja, joiden varsilla on useita Metsähallituksen ylläpitämiä virkistyskalastusta, retkeilyä ja paikallista yritystoimintaa tukevia retkeilyrakenteita. Alueella toimii ulkopuolisen yrittäjän ylläpitämä Laahtasen leirintä- ja lomakylä, jonka toimintaa virkistyskalastusalueen ylläpito ja siellä olevat rakenteet osaltaan tukevat. Virkistysalueella on arviolta yli 3000 käyntiä/v. Aluetta käytetään ympäri vuoden, mutta käyttö painottuu kesä- ja syyskuukausiin. Kävijämääriin ei ole odotettavissa suurta kasvua suunnitelmakauden aikana.

4.1 RETKEILY JA PALVELURAKENTEET

Virkistysmetsän alueella on retkeilyreittejä yhteensä n. 7,1 km. Helppokulkuinen retkeilyreitti kiertää koko Laahtasen järven, mutta lyhyemmän reitin voi kulkea ylittämällä järven sen keskivaiheilla olevia siltoja pitkin ja kiertämällä vain järven pohjois- tai eteläosan. Pääasiallinen kulkureitti Laahtaselle on Ristijärvi-Sotkamo -maantie, jonka varrella sijaitsevat alueen pysäköintialueet. Ensimmäinen pysäköintialue sekä polun lähtö- ja päätepiste sijaitsevat lomakylän päärakennuksen pihapiirissä. Toinen pysäköintialue sijaitsee hieman etelämpänä järven puolivälissä Hiiltämön nuotiopaikan läheisyydessä. Myös tältä pysäköintialueelta pääsee suoraan polulle.

Polun varrella on yhteensä 5 erillistä taukopaikkaa, jotka on tehty palvelemaan ensisijaisesti kalastuksen, mutta myös ulkoilun, retkeilyn ja muun jokamieskäytön tarpeita. Järven itärannalla sijaitsevat Hiiltämön ja Vällilanssin nuotiopaikat (kuva 3) sekä Lemmenlahden laavu. Länsirannalla sijaitsevat Iltaruskon ja Perukan laavut. Kaikilla taukopaikoilla on polttopuukatos, kuivakäymälä sekä jäteastiat sekajätettä ja kompostoituvaa jätettä varten. Hiiltämön nuotiopaikan yhteydessä on myös laituri. Itärannalla lähellä Hiiltämöä on Laahtasen huoltotupa sekä kaksiosainen keskusliiteri. Huoltotuvan yhteydessä on veneenlaskupaikka.

Lisäksi reitin varrella on opastauluja ja polkuviittoja, siltarakenteita yhteensä 133 metriä sekä suosuuksilla pitkospuita yhteensä n. 1,7 kilometrin matkalla. Reitti on tarkoitettu patikointiin sulan maan aikana. Polkua ei ole merkitty maastoon, mutta se kulkee koko ajan rannan tuntumassa. Varsinaisen reitin lisäksi polkuja on syntynyt myös muualle kangasmaastoon. Laahtasen tärkeimpien reittien ja rakenteiden sijainti on esitetty kartalla 2.

Alueella sijaitsevassa Laahtasen leirintä- ja lomakylässä on vuokramökkejä, leirintäalue, asuntovaunupaikkoja, kahvio sekä oma nuotiopaikka. Lomakylästä on vuokrattavissa myös soutuveneitä. Lomakylän asiakkaita ovat mm. kalastajat ja metsästäjät. Lomakylä on avoinna ympäri vuoden ja sen käyttöaste on kohtalainen käytön painottuessa kesään ja syksyyn.

Kuva 3. Välilanssin nuotiopaikka (vas.) ja Laahtasen leirintä- ja lomakylän alue.

4.1.1 Palvelurakenteiden huolto ja kehittämistarpeet

Virkistysmetsän retkeilyreittien ja palvelurakenteiden huollosta ja kunnossapidosta vastaa Metsähallituksen luontopalvelut. Laahtasella olevat rakenteet on rakennettu pääosin 1990-luvun alkupuolella ja ne ovat suurelta osin uusimisen tarpeessa. Suunnitelmakaudella alueen suurimmat kunnostus- ja kehittämistarpeet kohdistuvat erityisesti pitkospuihin ja siltarakenteisiin. Myös tulentekopaikoilla on kunnostustarpeita ja maasto-opastuksessa kehittämistarpeita. Sen sijaan laavut ja käymälät ovat kohtalaisen hyvässä kunnossa, eikä niillä välttämättä ole merkittäviä kunnostustarpeita suunnitelmakaudella. Alueelle ei tarvitse lisätä reittejä tai rakenteita, vaan nykyiset rakenteet ja polkuverkosto ovat riittäviä, mikäli niiden tasoa ylläpidetään ja reitit tarvittaessa merkitään maastoon.

Luontopalvelut on tehnyt Laahtaselle palvelurakenteiden korjaussuunnitelman. Suunnitelman mukaan alueen siltojen kaiteet uusitaan käyttäjien turvallisuuden vuoksi. Myös pitkospuiden uusintaa on tehtävä kiireellisesti polun eri kohdissa. Alueella olevat nuotiopaikat (Hiiltämö, Välilanssi) ja laavujen (Perukka, Iltarusko, Lemmenlahti) tulisijat on uusittava. Pöytäpenkit on uusittava Perukan laavulle sekä Hiiltämön ja Välilanssin nuotiopaikoille. Katot on uusittava Iltaruskon ja Lemmenlahden sääsuojiin sekä Välilanssin polttopuukatokseen. Iltaruskon ja Lemmenlahden laavut sekä kaikki polttopuukatokset on maalattava. Alueen käytölle vaaralliset siltarakenteet korjataan enimmäkseen luontopalvelujen eräsioiden prosessin rahoitusta ja virkistyskäyttö -prosessin työnjohdolla v. 2008 aikana. Muita kohteita uusitaan myöhemmin tarveharkinnan mukaan.

Laahtasen palvelurakenteiden kunnostus suoritetaan Metsähallituksen omana työnä. Alueen palveluiden kehittäminen ja hoito tehdään luontopalvelujen erä- ja virkistysprosessien yhteistyönä. Metsätalous osallistuu kohdeopasteiden rakentamiseen tuottamalla taulujen viestin ja sisällön sekä rahoittamalla näitä töitä osaltaan. Rakenteiden korjausinvestointeihin haetaan rahoitusta Kainuun TE-keskukselta. Alueen polttopuu- ja jätehuolto hoidetaan edelleen ostopalveluna palveluyrittäjän toimesta. Alueella noudatetaan roskattoman retkeilyn periaatetta eli jätehuollossa painotetaan kävijöiden omatoimisuutta opastamalla kävijöitä toimittamaan itse jätteensä pois luonnosta tai alueella sijaitseviin jäteastioihin, polttamaan palavat jätteet tulisijoissa ja viemään kompostoitavat jätteet

alueen komposteihin. Alueelle kulku ohjataan lomakylän yhteydessä ja Hiiltämön lähellä sijaitsevien pysäköintialueiden kautta.

Laahtasen leirintä- ja lomakylän varustus pidetään nykytasolla ja sen toiminta jatkunee suunnitelmakaudella nykyisellään. Alueella ei ole tarvetta lisärakentamiselle.

4.2 KALASTUS JA KALAVESIEN HOITO

Virkistyskalastus on Laahtasen virkistysmetsän tärkeimpiä käyttömuotoja. Suunnitelma-alueeseen sisältyvä järvi Lahtanen (55 ha) kuuluu Laahtasen virkistyskalastusalueeseen, joka on perustettu 1980-luvun lopussa. Lahtanen on pitkänomainen, sokkeloinen, syvä ja kirkasvetinen järvi, joka sopii hyvin myös rannalta kalastukseen. Alueen suosio virkistyskalastusalueena perustuu ns. istuta ja ongi -toimintaan. Alueen vetovoimaa lisäävät myös alueen palvelut, kuten polkuverkosto, tauko-paikat, heittolaiturit sekä majoituspalvelut. Tärkeimmät kohderyhmät ovat retkeilykalastajat sekä paikalliset virkistyskalastajat. Laahtaselle myydään kalastuslupia keskimäärin 2200 kpl/v ja alueen lupatulot ovat n. 18 000 €/v. Alue on auki ja siellä kalastetaan ympäri vuoden, mutta toukokuun alussa on 2–3 viikon rauhoitus. Kesäkalastuskauden avajaiset on perinteisesti pidetty toukokuun lopussa.

Laahtasen kalasto on monipuolinen ja sitä hoidetaan säännöllisin istutuksin. Laahtasella esiintyy luontaisesti haukea, ahventa ja särkikaloja. Järven siika- ja harjuskantaa hoidetaan kesänvanhoilla poikasistutuksilla. Pyyntikokoisten kalojen istukkaista tärkein on kirjolohi, jota istutetaan keskimäärin 2000–2500 kg/vuosi. Lisäksi on istutettu satunnaisesti taimenta, järvilohia ja nieriää.

4.2.1 Virkistyskalastusalueen hoito ja käyttö suunnitelmakaudella

Laahtasen alueen kalastusmahdollisuuksia kehitetään suunnitelmakaudella retkeilykalastajan ja paikallisen virkistyskalastajan tarpeet huomioiden. Alueen kalastuksen vetovoima perustuu saalisvarmuuteen, jota ylläpidetään pyyntikokoisen kalan istutuksin. Lisäksi istutuksia voidaan tehdä siian, harjuksen, taimenen ja kuhan poikasilla. Laahtasella on pilkintä-, onginta- ja viehekalastuskielto, joten alueella saa kalastaa vain Metsähallituksen luvilla.

Virkistyskalastusalueen ja sen palveluiden kehittäminen ja hoito tehdään Metsähallituksen luontopalvelujen eräsioiden prosessin ja virkistyskäyttö -prosessin yhteistyönä. Alueen kalastusjärjestelyitä, istutuskäytäntöjä ym. ohjeita voidaan muuttaa tarpeen mukaan. Järvi voidaan myös vuokrata ulkopuoliselle yrittäjälle, mikäli alue ei jatkossa kuulu Metsähallituksen virkistyskalastuksen strategian mukaisiin paikkoihin.

4.3 METSÄSTYS JA RIISTANHOITO

Laahtasen virkistysmetsä ja sitä ympäröivä alue on suosittua pienriistan metsästysaluetta sekä paikallisten asukkaiden että lupametsästäjien keskuudessa. Kanaintusaaliin perusteella paikallisten metsästys on n. 70–90 % koko metsästyspaineesta. Hyrynsalmen-Ristijärven alueella lupakiintiö v. 2007 oli 110 yhtäaikaaisesti voimassa olevaa kanaintulupaa. Pienriistan metsästyspaineesta huolimatta riistakannat ovat kohtuullisen hyvällä tasolla. Alueella on mm. hyvät teeri- ja metsokannat, mutta riekkokanta on heikohko. Lahtanen, kuten muutkin lähialueen vedet ovat varsin karuja, minkä vuoksi vesilintukannat ovat heikot.

Virkistysmetsän alueella metsästäminen on sallittu paikalliselle väestölle metsästyslain 8 §:n mukaisesti ja ulkopaikkakuntalaisille Metsähallituksen normaalin lupakäytännön mukaisesti. Metsästyslupia myy Villi Pohjola. Pienriistan osalta alue kuuluu Hyrynsalmi-Ristijärven pienriistan metsästysalueeseen. Suurpetojen (karhu, susi, ilves) metsästys on sallittu pyyntilupien nojalla. Hirvenmetsästyksen osalta alue kuuluu alueeseen nro 124. Metsähallituksen hirviluvat myönnetään vuosittaisen aluelupamenettelyn kautta. Alueluvan nojalla hirviseurue hakee pyyntilupia riistanhoitopiiriltä. Lahtasen alueella ei ole ilmennyt mainittavia hirven aiheuttamia metsävahinkoja. Alueen metsästyskäytäntö voi jatkua nykykäytännön mukaisesti, koska se ei sulje pois alueen muita käyttömuotoja eikä vaaranna alueen eliölajeja. Vaikka Lahtasella ja sitä kiertävillä poluilla liikkuu paljon kalastajia ja retkeilijöitä, niin lähialueen vähäinen metsästyskäyttö ei aiheuta turvallisuusriskiä.

Aktiivista riistanhoitoa alueella voidaan toteuttaa lähinnä laittamalla nuolukiviä hirville. Riistanhoitoa toteutetaan myös huomioimalla riista metsien käsittelyssä metsätalouden ympäristöoppaan mukaisesti. Metsien käsittelyssä tulee kiinnittää erityistä huomiota metson hakomispuiden ja lehtipuuston säästämiseen sekä kosteikkopainanteiden poikueympäristöihin. Lahtasen itäpuolella sijaitseva Lahtaskangas on metsäpeurojen suosimaa talvilaidunaluetta, minkä vuoksi alueen jäkäläkankaat tulisi mahdollisuuksien mukaan säästää maanpinnan käsittelyissä. Myös metsiköiden harventaminen on eduksi metsäpeurojen laiduntamien jäkäläkköjen kannalta.

4.4. LIIKKUMINEN JA MAASTOLIIKENNE

Jokamiehen oikeuksiin perustuva liikkuminen on sallittua virkistysmetsän alueella. Moottoriajoneuvoilla ajo maastossa on maastoliikennelain mukaan sallittu ainoastaan maanomistajan luvalla. Moottorikelkkailu ilman erillistä lupaa on sallittua vain jäällä. Virkistysmetsän alueella tulee välttää erityisesti kesäaikaista maastoliikennettä herkän maaston kulumisen ehkäisemiseksi. Moottorikelkkaa tms. voidaan käyttää alueen hoitoon ja opastukseen liittyvissä töissä sekä moottorikelkkailuun varatuilla urilla. Virkistysmetsän itäosan ja lomakylän sisälle poikkeaa moottorikelkkaura (kartta 2), joka toimii yhdysreitteinä varsinaiselle Ristijärven moottorikelkkauralle. Soutuveneiden tai kanootin käyttö alueen vesillä on sallittu. Oman veneen tai kanootin säilyttäminen alueella sekä moottorin (ml. sähköperämoottori) käyttö veneessä on kuitenkin kielletty.

Virkistysmetsän itäosan läpi kulkee Lahtaselta Hiisijärvelle johtava ratsastusreitti (kartta 2), jonka kulkuoikeus on vuokrattu Ristijärven kunnalle käyttöoikeussopimuksella. Reitti noudattelee olemassa olevaa tienpohjaa, ja reittiä saa tasoittaa tai lanata käyttötarkoituksen edellyttämällä tavalla. Retkeilyreitillä ratsastaminen ei ole sallittua.

Järven pohjoispäässä Lahtasen retkeilyreitti ulottuu osittain yksityismaalle kulkien junaradan vartta 180 metrin matkalla. Metsähallituksella on alueelle VR:n myöntämä kulkuoikeus. Metsähallituksella on velvollisuus merkitä reitti maastoon siten, että se on vähintään 5 metrin etäisyydellä lähimmästä kiskosta. Radalla liikkuminen on kielletty.

4.5 MUU VIRKISTYSKÄYTTÖ

Virkistysmetsän aluetta käytetään myös marjastukseen ja sienestystyöskentelyyn. Luonnontuotteiden keräily, joka perustuu jokamiehen oikeuksiin, on sallittua virkistysmetsän alueella. Lahtasen alueelta on aiemmin kerätty myös jäkälää, mutta jäkälännostoa ei alueella enää tehdä.

Jokamiehenoikeuksiin perustuva tilapäinen leiriytyminen on sallittu laavujen ja tulentekopaikkojen läheisyydessä, mutta leirintäalueella leiriytyminen on luvanvaraista. Avotulenteko on sallittu vain sitä varten osoitetuilla paikoilla ja polttopuuna tulee käyttää siihen varattua polttopuuta.

5 METSÄTALOUS JA METSIEN KÄSITTELY

Suunnitelma-alueen metsien rakenteeseen ovat vaikuttaneet monet ihmistoiminnan muodot. Alueen metsiä on hyödynnetty mm. tervanpoltossa 1800-luvulla ja 1900-luvun alkupuolella. 1900-luvun alkupuolella alueen metsien käsittelyä ovat leimanneet myös harsintaluonteiset poimintahakkuut, joissa hakkuut kohdistuivat pääasiassa järeisiin mäntyihin. Nykymuotoista metsätaloutta uudistushakkuineen alueella on harjoitettu 1940-luvun lopulta lähtien. Uudistuskypsät metsät on käsitelty väljennyshakkuin lähes kauttaaltaan, mutta avohakkuita ei ole tehty tavanomaisessa laajuudessa. Mm. Isosaari ja Lapinniemi on säästetty hakkuilta viime vuosikymmenien ajan.

Viime kymmenvuotiskauden aikana suunnitelma-alueella on tehty harvennus- ja väljennyshakkuita (16 ha) sekä pienialaisia uudistushakkuita (3 ha). Alueen uudistuskypsiä metsiä on osittain väljennetty v. 2004–05, jolloin on tehty myös ensiharvennusta yhdessä kasvatusmetsässä. Alueen metsikkörakenne on monipuolistunut 1990- ja 2000-luvuilla alueen kaakkoisosassa tehtyjen pienialaisten uudistushakkuiden myötä. Pienaukkojen suosimisen ansiosta alueen herkkä maisema on pystytty säästämään hakkuiden yhteydessä.

5.1 METSIEN KÄSITTELY SUUNNITELMAKAUDELLE

Laahtasen virkistysmetsän alueella on useita käyttömuotoja, jotka on otettava huomioon metsätaloustoimenpiteiden yhteydessä. Metsien hoito- ja käsittelytoimenpiteet tulee suunnitella ja toteuttaa siten, että alueen maisema-arvot, viihtyisyys sekä virkistyskäytön ja matkailun toimintaedellytykset säilyvät. Metsien käsittelyn tulee olla pienipiirteistä ja sen tulee sopia maaston muotoihin. Suunnitelma-alueen metsien käsittelyn tarkoituksena on alueen virkistysarvon ja metsien monimuotoisuuden lisääminen, metsän elinvoimaisuuden ja kasvatuskelpoisuuden säilyttäminen sekä metsätaloustoimenpiteiden jatkaminen alueella. Virkistysmetsän hoidossa pyritään metsän tuottokyvyn säilyttämiseen, mutta alueella ei voida soveltaa tavanomaisia tuottovaatimuksia. Ympäristöoppaan mukaiset tavoitteet mm. säästöpuiden määrälle ja uudistusalojen osuudelle pienentävät hakkuumäärää normaaliin talousmetsään verrattuna. Alueen puustoisuudesta johtuen virkistysmetsällä on kuitenkin hyvät edellytykset sovittaa yhteen maisemanhoidon, virkistyskäytön ja metsien hoidon tarpeita.

Kainuun luonnonvarasuunnitelman yhteydessä Laahtasen alue on metsänkäsittelyltään siirretty matkailu- ja retkeilymetsien luokkiin (karta 3), joissa noudatetaan erirakenteistavien hakkuiden periaatetta. Matkailumetsän alueella metsien käsittely on varovaisempaa kuin retkeilymetsäksi luokitellulla alueella. Matkailumetsää alueella on 36 ha; loput alueesta kuuluu retkeilymetsien luokkaan.

Tavoitteena retkeily- ja matkailumetsien käsittelyssä on säilyttää ja lisätä metsikkörakenteen vaihtelevuutta. Virkistysmetsä on mäntyvaltaista aluetta (kuva 4), joten tavoitteena käsittelyissä on saada aikaan puulajivaihtelua suosimalla kuusia ja lehtipuita. Yksittäiset haavat ja raidat säästetään ja niiden pienialaiset ryhmät säästetään kokonaan. Metsikön erirakenteisuutta kehitetään säilyttämällä puustoa eri läpimittaluokissa ja latvuserroksissa. Erikoiset sekä edellisen puusukupolven puuyksilöt säilytetään koko alueella. Hakkuissa säilytetään myös puuston tihentymiä ja taimiryhmiä. Hakkuissa säästöpuustoa ei jätetä kaavamaisesti, vaan niiden määrää voidaan säädellä kohteen mahdollisuuksien tai maisemallisten tavoitteiden mukaan (kuitenkin vähintään 20 m³/ha). Tulevaisuudessa säästöpuut muodostavat tärkeän edellisen puusukupolven puuston virkistysmetsän alueelle. Myös uudistushakkuiden seurauksena syntyvät pienialaiset taimikot monipuolistavat alueen metsikkörakennetta. Alueen metsien virkistysarvo kasvaa tulevaisuudessa, kun metsät järeistyvät entisestään ja niiden rakenne monipuolistuu. Alueella tehtäviä metsänkäsittelyratkaisuja tulee tarkastella pitkällä tähtäimellä, sillä metsikkörakenteen ja puulajisuhteiden muutos vaatii hyvin pitkän ajan.

Kuva 4. Laahtaselta löytyy sekä tasarakenteista männikköä että vaihtelevampaa sekametsää.

Metsien käsittelyssä virkistysmetsän harjumuodostelmien ja rantametsien maisema pyritään säilyttämään mahdollisimman luonnonmukaisena ja ehjänä. Myös suuret ja haitalliset muutokset retkeilyreittien ja -rakenteiden lähimaisemassa pyritään minimoimaan. Vesistöjen lähimetsissä puuston käsittelyn tulee olla tavallista varovaisempaa huomioiden riittävien suojavyöhykkeiden säilyminen. Myös puunkorjuun vaikutukset alueen virkistyskäyttöön pyritään minimoimaan. Reittien ja rakenteiden lähiympäristöt pidetään siisteinä ja kulkukelpoisina käsittelyjen yhteydessä ja polkujen ylittämistä korjuukalustolla vältetään. Kulkureittien ja rakenteiden läheisyydessä koneellinen puunkorjuu tulee toteuttaa mieluiten lumipeitteiseen aikaan, jolloin voidaan välttää maanpinnan ja pohjakasvillisuuden kulumista. Pienimuotoisia hakkuutöitä voidaan tarvittaessa suorittaa myös metsurityönä. Alueelle ei rakenneta uutta kesätiestöä.

Virkistysmetsän hoidossa ja käytössä noudatetaan metsälakia ja sen velvoitteita metsien käsittelylle. Erityishakkuut, jotka poikkeavat tavanomaisista käsittelymalleista toteutetaan metsälain 6 §:n nojalla, jonka mukaan kohteissa, joilla on metsän monimuotoisuuden, maiseman tai metsän monikäytön kannalta erityistä merkitystä, voidaan hakkuu tehdä kohteen erityisluonteen edellyttämällä tavalla. Metsälainsäädännön lisäksi metsien käsittelyä ohjaavat Metsähallituksen Metsänhoito-ohje (2008), Metsätalouden ympäristöopas (2004) sekä Kainuun luonnonvarasuunnitelman (2004) ja Luva-Ristijärvi alue-ekologisen suunnitelman (1999) tavoitteet.

5.1.1 Hakkuu- ja käsittelytavat

Rakenteellista vaihtelua Laahtasen alueen metsiin pyritään synnyttämään pääasiassa pienaukko-, väljennys- ja harvennushakkuin. Pienaukko- ja väljennyshakkuissa alueen peitteinen metsänkuva säilyy, jolloin voidaan välttää uudistamisvaiheesta virkistysalueelle aiheutuvia haitallisia vaikutuksia. Maiseman herkkyydestä ja maaston muodoista riippuen pienaukkojen koko voi olla 0,1–0,5 ha. Pienaukkohakkuuta voidaan toistaa 10–20 vuoden välein, jolloin esim. 10 vuoden käsittelyvälillä pienaukkohakkuin kerralla käsiteltävä kokonaispinta-ala voi olla enintään kymmenesosa käsiteltävän metsikön pinta-alasta (kun metsikön kiertoaika n. 100 v.). Väljennyshakkuiden tavoitteena on lisätä jo uudistusikään ehtineen puuston ja sen latvuston elinvoimaisuutta ja valmistaa metsikköä

luontaiseen uudistamiseen. Alueen kuivan ja kuivahkon kankaan mäntymetsissä uudistuminen voi paikoin tapahtua luontaisesti väljennetyn metsän alle. Alueen metsiköissä taimiainesta esiintyy muun puuston alla melko vähän, joten väljennettävissä metsiköissä voidaan puustoa paikoin väljentää tavanomaista harvemmaksi luontaisen taimiaineuksen synnyttämisen edistämiseksi. Ylispuita poistamalla voidaan myös vapauttaa kasvutilaa jo olemassa oleville taimiryhmille ja nuorille puille.

Harvennushakkuiden tavoitteena on vapauttaa kasvutilaa metsikön parhaille ja elinvoimaisimmille puille, edistää nuorten metsien järeytymistä ja lisätä mahdollisuuksien mukaan lehtipuuston suhteellista osuutta. Metsiköiden harventuminen on eduksi myös metsäpeurojen laiduntamien jäkälikköjen kannalta. Suunnitelma-alueella harvennushakkuut toteutetaan voimassa olevien ohjeiden mukaisesti. Näkymien avaamiseksi ja maiseman parantamiseksi voidaan kuitenkin tehdä tavanomaista voimakkaampia harvennuksia ja maisemallisesti herkillä kohteilla puolestaan varovaisempia harvennuksia. Suunnitelmakaudella virkistysmetsän kasvatusmetsissä on harvennustarpeita n. 3 hehtaarin alalla. Virkistysmetsän alueella ei tehdä metsätaloudellisia kasvatuslannoituksia.

Suunnitelma-alueen taimikot hoidetaan metsänhoito-ohjeiden mukaisesti. Hoidetut taimikot ovat virkistyksellisesti parempia kuin hoitamattomat tiheiköt. Taimikoissa sallitaan kuitenkin ryhmittäisyttä ja eri-ikäisyyttä. Uudistusalojen maanmuokkaus tehdään mahdollisimman kevyin menetelmin. Metsäpeuran laidunalueilla maanpinnan muokkausta vältetään mahdollisuuksien mukaan. Aiemmat uudistusalat ovat taimettuneet kohtalaisesti, vaikka maanmuokkausta ei ole tehty kaikilla kohteilla. Puuston luontaista uudistamista suositetaan, mutta tarvittaessa voidaan käyttää myös kylvöä tai istutusta. Sopiville kohdille, riittävän viljaville kasvupaikoille voidaan istuttaa pienialaisesti esim. rauduskoivua puulajivaihtelun lisäämiseksi.

5.2 KÄSITTELYN ALUEJAKO

Metsien käsittely perustuu alueelle tehtyyn metsikkökuvointiin, kuviokohtaisesti mitattuihin puustotunnuksiin sekä metsikkökuvioiden ikärakenteeseen ja kehitysluokkiin (kartta 2). Metsien käsittelyn tavoitteisiin ja alueittaisiin käsittelyperiaatteisiin vaikuttaa vahvasti virkistyskäyttö ja sen kohdentuminen alueelle.

Metsien hoidon ja käytön suunnittelua varten virkistysmetsän alue on jaettu kolmeen eri vyöhykkeeseen, jotka määrittelevät tarkemmin kunkin alueen tulevaa käsittelyä suunnitelmakaudella (kartta 4). Virkistysmetsä kuuluu metsänkäsittelytavoiltaan retkeily- ja matkailumetsien luokkiin (luku 5.1), joihin käsittelyn aluejako ensisijaisesti perustuu. Lisäksi virkistysmetsän sisälle on tässä suunnitelmassa määritelty alueita, jotka jäävät metsätaloustoiminnan ulkopuolelle.

5.2.1 Matkailumetsä

Matkailumetsänä hoidettavaa metsää alueella on yhteensä 22 ha. Matkailumetsiä ovat ne alueet, joille kohdistuu eniten virkistystoimintoja ja joilla sijaitsevat alueen palvelurakenteet, polut sekä samalla maiseman kannalta tärkeät rantametsät. Matkailumetsän alueella maisema ja virkistyskäytön tarpeet otetaan korostetusti huomioon ja metsien käsittely on varovaisempaa kuin muulla alueella. Tavoitteena alueen käsittelyissä on erityisesti peitteellisen metsänkuvan sekä maiseman ja virkistysarvojen säilyttäminen, joten metsien käsittelyn on tapahduttava hyvin pienimuotoisesti ja uudistamisen vaiheittain pitkällä aikavälillä. Käytännössä nämä metsät ovat jatkuvan kiertoajan piirissä.

Laahtasen alueen matkailumetsät ovat enimmäkseen uudistuskypsiä metsiä, joissa ei ole tehty uudistushakkuuta viime vuosikymmeninä. Suunnitelmakaudella matkailumetsän aluetta käsitellään

pääasiassa väljennys- ja harvennushakkuin, mutta tarvittaessa voidaan tehdä myös pienialaisia uudistushakkuita. Myös ylispuita poistamalla voidaan tehdä muutaman aarin kokoisia, maisemallisesti huomaamattomia aukkoja, joilla vapautetaan alla kasvavaa taimikkoa. Palvelurakenteiden ympäristössä metsiä käsitellään tarvittaessa varovaisin väljennys- ja harvennushakkuin kohteen mukaan. Rakenteiden välittömässä läheisyydessä puusto voi olla tavallista harvempaa. Virkistysmetsän etelä- ja lounaisosassa matkailumetsät muistuttavat paikoin rakenteeltaan luonnontilaisen kaltaisia, erirakenteisia metsiä, ja tämä rakenne pyritään säilyttämään käsittelyissä.

5.2.2 Retkeilymetsä

Retkeilymetsänä hoidettavaa metsää alueella on 33 ha. Nämä metsät muistuttavat enemmän normaalia talousmetsää ja metsien käsittely on lähempänä tavanomaista metsien käsittelyä kuin matkailumetsässä. Retkeilymetsän alueella toimenpiteiden vaikutukset kaukomaisemaan ja virkistyskäyttöön ovat vähäisiä. Suunnitelmakauden metsätaloudelliset hakkuumahdollisuudet painottuvatkin retkeilymetsän alueelle.

Myös retkeilymetsän alueella noudatetaan erirakenteistavien hakkuiden periaatetta. Aluetta käsitellään pienialaisilla uudistushakkuilla sekä harvennus- ja väljennyshakkuilla, jolloin maisema säilyy peitteellisenä laajemmin tarkasteltuna. Alueen taimikoissa ei ole merkittäviä hoitotarpeita lähitulevaisuudessa. Paikoitellen luontaisesti uudistetuissa taimikoissa esiintyy kuitenkin epätasaisuutta ja ryhmittäisyyttä, joten niiden täydentymistä ja hoitotarpeita on seurattava.

Alueen kaakkoisosassa sijaitsevaa retkeilymetsän aluetta (n. 23 ha) on aloitettu vähitellen uudistamaan pienialaisesti 1990-luvulta lähtien. Viimeksi pienaukkohakkuita on tehty v. 2005. Virkistysmetsän kaakkoisosassa pienaukkohakkuita voidaan seuraavan kerran tehdä aikaisintaan suunnitelmakauden loppupuolella. Tällöin uudistettava pinta-ala voi ko. alueella olla korkeintaan n. 2,3 ha. Pienaukkohakkuita voidaan tehdä myös muilla retkeilymetsän alueilla luvussa 5.1.1 kuvatuin periaattein. Uudistuskypsissä metsissä ja pienaukotettavien kohteiden välialueilla voidaan tehdä myös maisemallisesti tai metsänhoidollisesti tarpeellisia väljennyshakkuita, joiden voimakkuutta voidaan säädellä kohteen mukaan. Alueen kaakkoisosassa metsät ovat enimmäkseen jo väljennettyjä.

5.2.3 Toiminnan ulkopuoliset alueet

Kokonaan metsätaloustoiminnan ulkopuolisia alueita on yhteensä n. 20 ha, mikä on 27 % virkistysmetsän maapinta-alasta. Tästä 4 ha on metsämaata, jolla puustoa on yhteensä n. 860 m³. Käsitteilyn ulkopuolisissa metsissä ei tehdä metsänhoitotoimenpiteitä, mutta virkistysmetsän ja sen käytön luonteesta johtuen voidaan poikkeustilanteissa, kuten metsätuhojen tai yleisen turvallisuuden vuoksi tehdä harkittuja pienimuotoisia toimenpiteitä. Myös polun pitäminen kulkukelpoisena sekä näkyvän tai maiseman parantaminen voi edellyttää yksittäisten puiden poistamista.

1. Metsien käsittelyjen ulkopuolelle jää Laahtasessa maisemallisesti keskeisellä paikalla sijaitsevat Isosaari sekä muut pienemmät saaret (yht. 2 ha). Saarten puusto on jätetty käsittelemättä myös aikaisempien hakkuiden yhteydessä. Näille metsiköille on merkitty paikkatietojärjestelmään käyttörajoitukset hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisen yhteydessä.

2. Leirintä- ja lomakylään läheisesti liittyvä Lapinniemen alue (3 ha) jätetään käsittelyn ulkopuolelle. Alue on merkitty luontokohteeksi Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään. Alueen puuston kehittyminen luonnontilaisen kaltaiseksi on jo käynnissä.

3. Toiminnan ulkopuolisia alueita ovat myös kaikki alueen kitu- ja joutomaat (10 ha) sekä pienialaiset kosteikot.

4. Rantaviivan pituudesta johtuen alueella on paljon rantametsiä sekä suon ja kankaan puustoisia vaihtumisyvyöhykkeitä, jotka jäävät pääosin käsittelyjen ulkopuolelle (kuva 5). Maiseman ja vesiensuojelun huomioimiseksi hakkuualojen ja vesistöjen väliin jätetään riittävät suojavyöhykkeet, jotka virkistymetsän alueella ovat yleensä tavanomaista leveämpiä. Vesistöjen rantapuuston ja vesien varjostusolosuhteiden säilyminen on tärkeää myös alueen kalakantojen turvaamiseksi. Vaihtumis- ja suojavyöhykkeitä ei ole merkitty suunnitelmaan eivätkä ne sisälly yllä esitettyihin pinta-aloihin, joten todellisuudessa käsittelyjen ulkopuolelle jäävää pinta-alaa on enemmän.

Kuva 5. Välittömät rantavyöhykkeet ja saaret jäävät metsien käsittelyn ulkopuolelle.

5. Ulkopuolisille vuokrattuja alueita (leirintä- ja lomakylä, sähkölinjat) on yhteensä 6 ha. Jos vuokra-alueilla on tarvetta puuston käsittelyyn, toimitaan vuokrasopimusehtojen mukaisesti. Lomakylän alueella puustoa ei käsitellä suunnitelmakaudella, ellei puuston kunto sitä edellytä. Myöskään alueen vuokralainen ei saa ilman Metsähallituksen lupaa kaataa tai vahingoittaa vuokra-alueella kasvavia puita ja pensaita, mikäli ne eivät aiheuta vaaraa turvallisuudelle. Sähkölinjojen hoidosta, kunnossapidosta ja tarvittavasta raivauksesta vastaa alueen vuokralainen.

5.3 TOIMENPIDESUUNNITTELU

Tässä hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyt metsien käsittelymallit ja -ohjeet ovat yleisluontoisia ja laajoja alueita koskevia toimintaperiaatteita. Yksityiskohtaisemmat käsittelyohjeet annetaan toimenpidesuunnittelun yhteydessä. Tulevien toimenpidesuunnitelmien ratkaisujen tulee olla hoito- ja käyttösuunnitelman linjausten mukaisia. Toimenpidesuunnittelussa huomioidaan mahdollisuuksien mukaan myös suunnitelmasta saatu palaute (luku 8).

6 LUONNON- JA YMPÄRISTÖNSUOJELU

Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen suunnitelma-alueella perustuu Metsähallituksen metsätalouden ympäristöoppaan mukaiseen talousmetsien käsittelyyn sekä säilytettäviin luontokohteisiin. Luonnonsuojeluun liittyvät näkökohdat sekä mahdolliset lajihavainnot otetaan huomioon normaalisti metsätaloustoiminnan yhteydessä ympäristöoppaan mukaisesti. Erityisiä toimia luonnonsuojelun vuoksi alueella ei tarvita. Virkistysmetsän alueella lahoppua ei tuoteta aktiivisesti, vaan lahoppuuston annetaan lisääntyä mm. jättämällä riittävästi säästöpuita metsien käsittelyssä. Lahoppuun määrän ja lehtipuiden osuuden lisääntyminen sekä käsittelyjen ulkopuolelle jäävät alueet (luku 5.2.3) edistävät luonnon monimuotoisuustavoitteita pitkällä tähtäimellä.

Laahtasen alueen harjumetsien luontoarvot eivät perustu kasvillisuuteen, sillä se ei merkittävästi poikkea ympäröivien metsien kasvillisuudesta, vaan itse harjumuodostumiin ja niiden maisemiarvoon. Harjumetsissä maiseman huomioiva ja maisemaa parantava metsien käsittely on mahdollista. Alueella tehtävillä toimenpiteillä ei vaaranneta harjumetsien luontoarvoja. Pinta- ja pohjavesien suojelu otetaan huomioon metsätaloustoimenpiteiden yhteydessä ympäristöoppaan mukaisesti. Pohjavesialueella, kuten muuallakaan virkistysmetsässä ei tehdä lannoituksia ja ojat jätetään pääsääntöisesti kunnostamatta. Myös raskasta maanmuokkausta vältetään.

Maastossa havaitut vanhat terva- ja juoksuhaudat sekä hiilimiilun pohjat on merkitty Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään ja niiden kirjaamista täydennetään toimenpidesuunnittelun yhteydessä. Metsien käsittelyssä huomioidaan kohteiden säilyminen ja toimitaan ympäristöoppaan ohjeiden mukaisesti. Alueella sijaitsevilla muinaismuistokohteilla ei ole merkittävää vaikutusta alueen hakuuomahdollsuuksiin.

Vuokra-alueilla vuokralainen vastaa alueen ja sen välittömän lähiympäristön siisteydestä ja järjestyksestä sekä siitä, että pohjavesi tai vesistö ei pilaannu. Vuokra-alueilla tulee noudattaa ympäristönsuojeluun liittyvissä asioissa niitä periaatteita, joita Metsähallitus on itse sitoutunut noudattamaan ympäristö- ja laatujärjestelmässään.

7 HALLINNAN JA HOIDON JÄRJESTÄMINEN

Laahtasen virkistysmetsän alue on Metsähallituksen metsätalouden tulosalueen hallinnassa. Alueen hoito Metsähallituksessa toteutetaan yhteistyönä eri tulosalueiden välillä. Metsätalous vastaa alueen metsien hoidosta ja käsittelystä sekä maankäyttöön liittyvistä vuokrasopimuksista. Metsätalous vastaa myös alueen hoidon ja käytön suunnittelusta yhteistyössä Metsähallituksen muiden tulosalueiden kanssa. Alueen opastuksesta, virkistyskäytön reittien ja rakenteiden ylläpidosta sekä kalastus- ja metsästysasioiden hallinnoinnista vastaa luontopalvelut. Metsästys- ja kalastuslupien myyntiä hoitaa Villi Pohjola. Alueen valvontaa hoitaa Metsähallituksen henkilöstö muun työnsä ohessa. Vuokra-alueiden hoidossa noudatetaan vuokrasopimuksissa määriteltyjä ehtoja. Leirintä- ja lomakylän ylläpidosta ja hoidosta vastaa alueen vuokralainen. Laahtasen ratsastusreitit ylläpidosta vastaa Ristijärven kunta Metsähallituksen kanssa tehdyn käyttöoikeussopimuksen mukaisesti.

8 YHTEISTYÖ

Tämä hoito- ja käyttösuunnitelma on laadittu Metsähallituksen osallistavan suunnittelun periaatteita noudattaen. Suunnitelmaa on Metsähallituksen sisällä laadittu myös eri tulosalueiden yhteistyönä. Alueen suunnittelussa on oltu yhteydessä Laahtasen leirintä- ja lomakylän edustajaan sekä Ristijärven kuntaan. Hoito- ja käyttösuunnitelman laajempi osallistaminen toteutettiin suunnitelman luonnosvaiheessa, kun alustavia suunnitelmia oli jo esitettäväksi yleisölle ja sidosryhmille.

Heinä-elokuussa v. 2008 suunnitelmaluonnos oli yleisön nähtävillä Metsähallituksen internet-sivuilla, Laahtasen leirintä- ja lomakylän kahviossa sekä Ristijärven kunnan yhteispalvelupisteessä. Tällöin kenellä tahansa oli mahdollisuus antaa palautetta tai lausunto suunnitelmasta joko suullisesti tai kirjallisesti. Suunnitelmasta ja palautteenantomahdollisuudesta tiedotettiin paikallisessa sanomalehdessä. Lisäksi suunnitelman luonnoksesta pyydettiin erilliset lausunnot tärkeimmiltä sidosryhmiltä: Ristijärven kunta, Kainuun maakunta –kuntayhtymä, Kainuun ympäristökeskus, Kainuun metsäkeskus, Laahtasen leirintä- ja lomakylä, Ylä-Kainuun Luonto, Hyrynsalmen-Ristijärven riistanhoitoyhdistys, Hyrynsalmen-Ristijärven kalastusalue, Kainuun kalatalouskeskus, Kainuun vapaa-ajan kalastajat, Hiisijärvi ry Kyläyhdistys sekä Pyhännäkylän kylätoimikunta. Kirjallisen lausunnon antoivat Ristijärven kunta, Kainuun metsäkeskus, Hyrynsalmen-Ristijärven riistanhoitoyhdistys, Kainuun kalatalouskeskus ja Hiisijärvi ry Kyläyhdistys.

Saatujen lausuntojen sisältö sekä niiden huomiointi ja aikaan saamat muutokset suunnitelmassa (*kursivoitu teksti*):

Ristijärven kunnalla ei ole suunnitelmasta huomautettavaa, mikäli suunnitelman hakkuut ja muut metsänparannustoimenpiteet sekä palvelurakenteiden huolto- ja kehittämistoimenpiteet toteutetaan suunnitellulla tavalla ja mikäli alueen nykyluonne virkistysmetsäalueena säilyy ja mahdollisuudet kehittää alueen infrastruktuuria palvelemaan entistä paremmin kunnan ja Kainuun maakunnan matkailuelinkeinoa säilytetään.

Kainuun metsäkeskuksen antaman lausunnon mukaan suunnitelmassa arvokasta on matkailunäkökulma ja sen synnyttämä tarve kehittää hakkuu- ja metsänhoitomenetelmiä. Lausunnossaan metsäkeskus toteaa, että Laahtasen alueen huomaamattomat pienaukkohakkuut ja vaihteleva harvennustiheys ovat hyviä toimenpiteitä, ja että lehtipuita, esim. rauduskoivuja, voisi istuttaa muutama valikoituihin paikkoihin pienryhminä. *Maininta rauduskoivujen istuttamisesta riittävän viljalle kasvupaikoille on lisätty suunnitelmaan.* Metsäkeskus huomauttaa, että suunnitelmassa mahdollisimman kevyen maanmuokkauksen käsitettä voisi konkretisoida esim. ohjeistamalla, että

muokkaus saa ulottua vain humuskerrokseen ja ettei kivennäismaata muokata. *Tätä tarkennusta ei ole tehty suunnitelmaan, sillä maanmuokkauskäytännöt on jo ohjeistettu tarkemmin Metsähallituksen metsänhoito- ja ympäristöohjeissa.* Metsäkeskuksen esityksen mukaan riistakannan hoidon vuoksi olisi myös hyvä, että Metsähallituksella olisi muutamia metsästysrauhhoitusalueita, joten virkistymetsistä voisi tehdä ruska-aikaisia rauhoitusalueita. *Esitys rauhoitusalueista on laaja kysymys, johon ei tämän hoito- ja käyttösuunnitelman kautta voida merkittävästi vaikuttaa.*

Kainuun kalatalouskeskuksella ja Hyrynsalmen-Ristijärven riistanhoitoyhdistyksellä ei ollut mitään huomautettavaa suunnitelmasta. Myös **Hiisijärvi ry:n** antaman lausunnon mukaan suunnitelma on hyvä, eikä kyläyhdistyksellä ollut mitään huomautettavaa tai muutosesitystä suunnitelmaan. Kyläyhdistyksen mukaan on hyvä, että Lahtasen aluetta kehitetään ja rakenteita kunnostetaan, sillä alue sijaitsee lähellä Hiisijärven kylää ja Hiisijärven hiekkoja, joita on kehitetty matkailullisesti. Kyläyhdistys katsoo Lahtasen ja Hiisijärven alueiden palvelevan toisiaan.

Lisäksi **Lahtasen leirintä- ja lomakylän** antaman, suunnitelmaa täydentävän suullisen palautteen mukaan alueelta löytyy vanhoja hiilimiilun pohjia. *Tämä tieto on lisätty suunnitelmaan ja maastossa havaitut hiilimiilut on merkitty paikkatietojärjestelmään. Kohteet huomioidaan mahdollisissa käsittelyissä ympäristöoppaan mukaisesti.* Lisäksi Lomakylän mukaan rantojen puustoa ei tulisi harventaa. *Tämä on huomioitu suunnitelmassa siten, että järven lähimetsissä käsittely on tavallista varovaisempaa ja rannoille jätetään käsittelemättömät suojaavyöhykkeet.*

Muita palautteita suunnitelmasta ei tullut.

Suunnitelman tarvittavine muutoksineen käsitteli ja hyväksyi Metsähallituksen Pohjanmaan-Kainuun alueen johtoryhmä 27.8.2008. Lopullinen suunnitelma julkaistaan Metsähallituksen internet-sivuilla.

9 SUUNNITELMAN SEURANTA

Tämä suunnitelma on voimassa vuoden 2018 loppuun asti. Tämän jälkeen alueelle laaditaan uusi hoito- ja käyttösuunnitelma. Toiminnan myötä muuttuvia alueen ja sen metsiköiden ominaisuuksia sekä tietoja mahdollisista uusista erityiskohteista päivitetään paikkatietojärjestelmään jatkuvasti. Suunnitelman tavoitteiden toteutumista seurataan aluetta koskevan toimenpidesuunnittelun yhteydessä.

KIRJALLISUUS

Heinonen, P., Karjalainen, H., Kaukonen, M. & Kuokkanen, P. (toim.) 2004. Metsätalouden ympäristöopas. Metsähallitus. 159 s.

Hiltunen, V. & Väisänen, M. (toim.) 2004. Kainuun alueen luonnonvarasuunnitelma, kausi 2002–2011. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 50. 85 s.

Kainuun maakuntakaava 2020. Kaavaselostus. Kainuun maakunta –kuntayhtymä. Kajaani, 7.5.2007. 130 s.

Kainuun maakuntakaava 2020. Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset. Kainuun maakunta –kuntayhtymä. Kajaani, 7.5.2007. 22 s.

Karinranta, V-M. 2001. Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat harjut Kainuussa. Kainuun ympäristökeskuksen moniste 4. 168 s.

Kovalainen, H., Kela, S-M., Sääksniemi, E. & Vuollo, S. 2000. Kainuun pohjavesivarojen ja harju-ainesten luonnonvaraselvitys 1999–2000. Alueelliset ympäristöjulkaisut 202. Kainuun ympäristökeskus. 68 s.

Laaksonen, J. (toim.) 2005. Kainuun luontokohdeopas. Kainuun luonnonsuojelupiiri ry. 272 s.

Metsähallitus 2005. Hyrynsalmen hoitoalueen metsätaloussuunnitelma 1993–2002. 29 s.

Metsähallitus 2007. Hoito- ja käyttösuunnittelun ohje. Versio 2.0. 70 s.

Metsähallitus 2008. Metsänhoito-ohje. Intranet-versio 15.4.2008. 23 s.

Moilanen, J., Kuokkanen, P., Parviainen, S. & Ridell, R. 1999. Luva-Ristijärvi alue-ekologinen suunnitelma. Metsähallitus. 49 s.

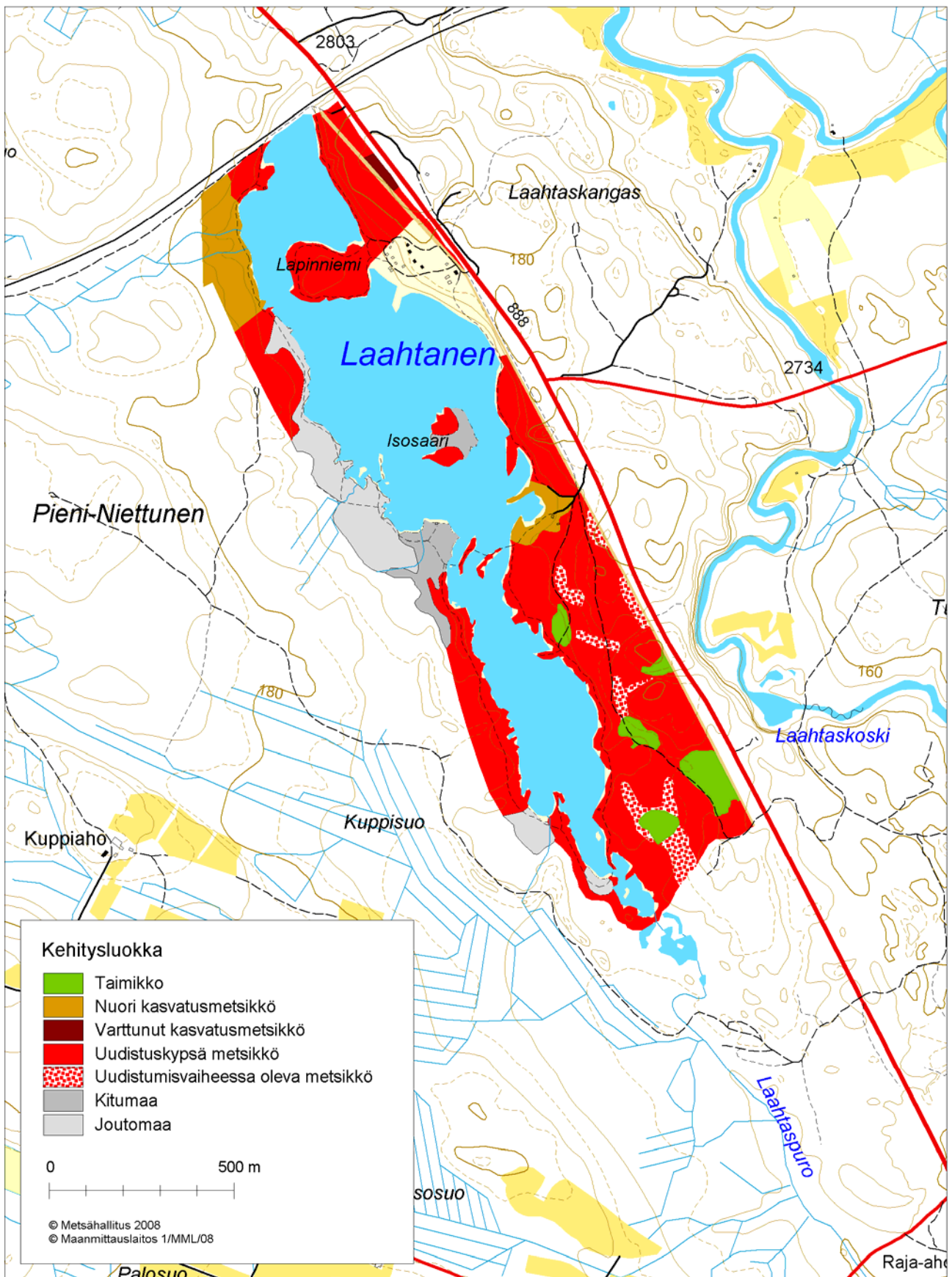
Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999

Maastoliikennelaki 1710/1995

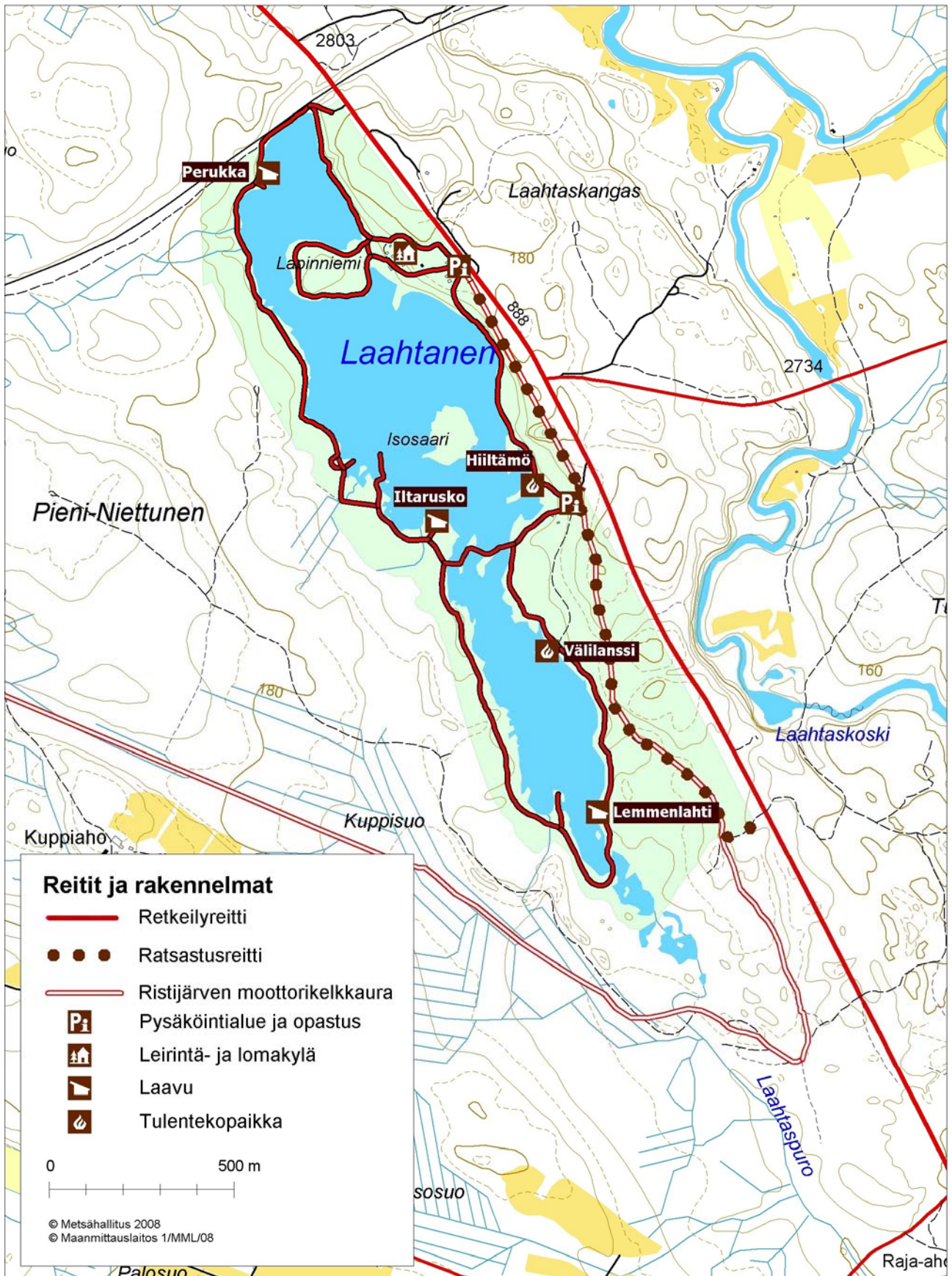
Metsälaki 1093/1996

Metsästyslaki 615/1993

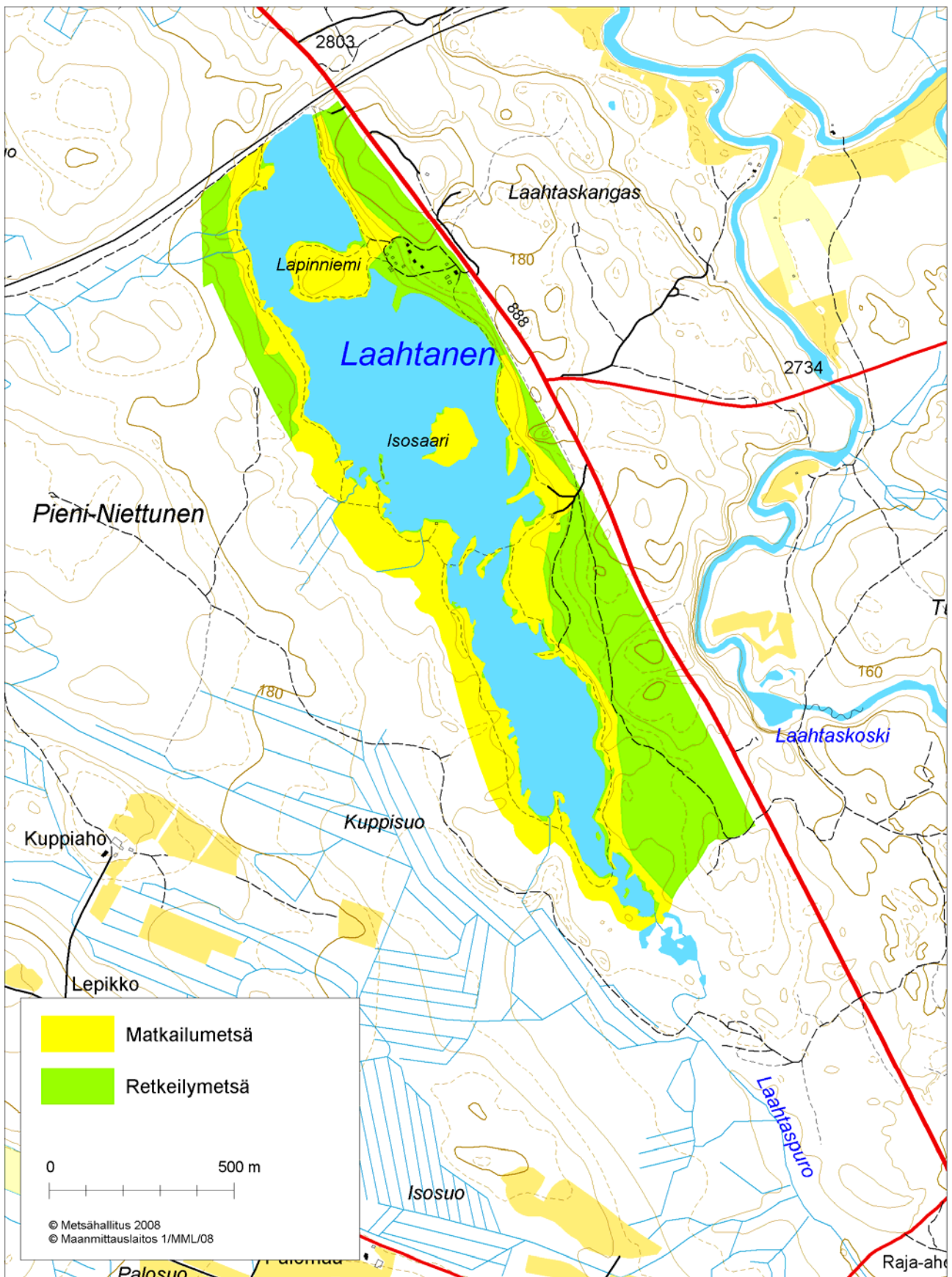
Kartta 1 Metsien kehitysluokat

Kartta 2 Virkistyskäytön reitit ja rakenteet

Kartta 3 Retkeily- ja matkailumetsät

Kartta 4 Metsien käsittely

